

Strandsittare och lotsar

Av Sven Rydstrand

Ur LP 1975-10-07

Strandsittarna under Åbygodset hade det svårt under Karl XII:s krig. Dels blev de kommenderade av gymnasiebefallningsmannen och. dels av kungen, så de visste knappt vem de skulle lyda. Hur de hade det, får man veta bl.a. i ett protokoll, som skrevs vid häradstinget på Mellby i Bro socken den 13 februari 1721:

Gymnasiebefallningsmannen Johan Fehman tilltalar inför rätten lotsarna och strandsittarna under gymnasiegodset Lars Larsson och Jöns Andersson i Gravarne samt Christen Kulle och Oluf Gadd på Smögen för försummad skjutsfärd efter vanligheten på Göteborg. Svaranderna andrager häremot i gemen att de i Kongl. Maj:ts tjänst och transportskeppens lotsande emellan Strömstad och Göteborg alltsedan år 1716 allt stadigt varit kommenderade, och Lars Larsson såväl som Jöns Andersson med fullmakt försedda av Lotsdirektören välbetrodde herr Nills Ström.

De andra tvenne berätta, att de i långeliga tider varit brukade på Kongl. Maj:ts fartyg och därefter antagna som lotsdrängar, förmodandes sålunda alla vara befriade från skjutsningen, eftersom de så strängt voro tillsagda att taga vara på Kongl Maj:ts egna transporter. Till bestyrkan därav uppvisade de amiralen välborne herr Oluf Strömstiernas attest av den 26 mars 1719, att han då dess kommando påstod i Strömstad fick hans excellens Kongl. rådet och fältmarskalkens greve Mörners befallning att på Kongl, Maj:ts vägnar tillsäga alla hemmavarande strandsittare kunde lotsa, att de skulle brukas till transporterernas fortbringande, i anledning varav dessa parter och svarande blevo befallde att brukas vid lotseriet. Biläggandes än ytterligare ett transumt av Kongl. Maj:ts förordning om lotseriet av år 1680 och den sjätte paragrafen, att

de lotsmän, som i skärgårdarna brukas här och där, skola vara befriade från privata skjutsningar.

Herr befallningsmannen Fehman förmenar att de på den händelsen bortlaga andra i sina ställen och härhos i synnerhet tilltalar Oluf Gadd, att han icke skall ha gjort sin skjutsfärd varken för år 1719 eller innevarande år. Begärer fördenskull att han måtte plikta. Varemot Gadd bekänner att han för sin fattigdom icke mäktat underhålla sig, vilket närvarande av nämnden även betygade, så att han föga bättre är än en tiggare.

Lotsarna ingiva en exposéräkning på 4 daler, 16 öre silvermynt, för vilka herr befallningsmannen förmodar sig bliva befriad, eftersom han på godsets vägnar – som till Plus Uhus är anslaget – talar.

Häradsrätten tillfrågade då herr Fehman, om han efter privilegium eller någon kunglig resolution kan visa sig härifrån vara eximerad, men han gav till svar att han icke hade den vid handen, men den skulle finnas vid Gymnasium i Göteborg.

Rätten avkunnade följande dom i målet:

Såsom, lotsarna med attest »bevisat att de i Kongl. Maj:ts tjänst varit kommenderade och Kongl. Maj:ts; lotsordning i olika fall förskonar från privata skjutsningar, förmanandes jämväl i tredje paragrafen att de skola vara sina förmän lydiga, då de på Kongl. Maj:ts vägnar dem befalla. Alltså kan tingsrätten icke annat än dem ifrån plikt denna gång befria. Men angående Oluf Gadd, så finner rätten billigt att han för försummelsen pliktar med tre marker, emedan kommenderingen i Konungens tjänst det året vid dessa gränser redan upphört.

Och beträffande expenserna, så kan rätten icke annat finna än att herr befallningsmannen erlägger de 4 daler, 16 öre silvermynt, intill dess han med någon förordning bevisligt gör att han vid rätterna och domstolarna bör vara befriad.